

Valtioneuvosto
PL 23
00023 Valtioneuvosto

Tietopyyntö VN/35922/2023

Valtioneuvoston tietopyyntö

Valtioneuvosto pyytää kirjeessään 3.1.2025 Itä-Uudenmaan hyvinvointialueelta tietoja valmistelua varten. Valmistelussa on arvioitavana, osana ensihoidon kuljetusten rahoitusvastuun siirtoa, ensihoitopalvelun asiakasmaksusta säättäminen, asiakasmaksujen, käyttövarojen ja tulorajojen sitominen hyvinvointialueiden hintaindeksiin, peruuttamatta ja käyttämättä jätetyistä palveluista perittävät maksut sekä todistuksia ja lausuntoja koskevat maksut. Peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjen palvelujen maksujen osalta arvioitavana on sekä maksun perimisen mahdollistaminen nykyistä useammassa palveluissa että maksun tason korottaminen. K

Valmistelun tueksi Valtioneuvosto kaipaa tietoa hyvinvointialueiden tämänhetkisestä tilanteesta sekä siitä, miten arviomme mahdollisten muutosten vaikutuksia erityisesti taloudelliselta kannalta. Arviotieto on tarpeen, jotta uudistusten taloudellisia vaikutuksia voidaan arvioida lainsäädännön edellyttämällä tavalla riittävän tarkasti ja luotettavasti.

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen vastaukset

Kysymykset ja vastaukset ovat:

1. Nykyisellään asiakasmaksut on sidottu kansaneläkeindeksiin sekä pitkäaikaisten palvelujen asiakasmaksujen käyttövarat ja tulorajat työeläkeindeksiin. Pitkäaikaisilla palveluilla tarkoitetaan tässä yhteydessä pitkäaikaista laitoshoidoa ja -palvelua, perhehoitoa, ympärivuorokautista palveluasumista sekä jatkuvaa ja säännöllistä kotona annettavaa palvelua (ml. muut asumispalvelut). Indeksitarkistukset tehdään nykyisin joka toinen vuosi. Hyvinvointialueiden hintaindeksiin siirryttäessä indeksitarkistusten olisi tarkoitus olla vuosittaisia. Miten arvioitte uudistuksesta syntyviä hallinnollisia kustannuksia? Huomioittehan, että maksukatto olisi jatkossakin tarkoitus säilyttää kansaneläkeindeksiin sidottuna.

Vastaus:

Ikääntyneiden palveluissa vuosittainen indeksitarkistus lisää kustannuksia noin 16 500 € sillä nykyisten päätösmäärän valmisteluun kuluu toimistosihteeriltä noin 500 h.

2. Minkä verran (prosentuaalisesti/määrällisesti) hyvinvointialueellanne on tilanteita, joissa sellainen palvelu jää peruuttamatta ja käyttämättä, josta nykyisen lainsäädännön

perusteella saa periä maksun käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta? Eritelkää mahdollisuuksien mukaan tiedot palveluittain.

Vastaus:

- Vuonna 2024 perumatta ja käyttämättä käynneistä jäi yhteensä 4795 kpl, joka on 3,6 % kaikista vastaanotolla tapahtuvista käynneistä
- Eniten perumatta ja käyttämättä käynneistä jäi suun terveydenhuollossa. Vuonna 2024 näitä oli 1737 kpl
- Lääkäriin käyntejä jäi vuonna 2024 perumatta ja käyttämättä 632 kpl

3. Em. kysymyksen jatkokysymys; minkä verran hyvinvointialueellanne on tämänhetkisen sääntelyn puitteissa saatu perittyä maksuja käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista? Onko hyvinvointialueella tietoa siitä, minkä verran esiintyy tilanteita, että maksua ei saada joko lainsäädännön asettamien edellytysten täyttymättä jäännin takia tai luottotappioiden seurauksena perittyä? Minkä verran alueellanne päätty näitä maksuja ulosottoon?

Vastaus:

- Perintätoimet ovat asiakaskohtaisia, joten meillä ei ole saatavilla tietoa, kuinka moni perintään siirtyneistä laskuista sisältää peruutettuja käyntejä sisältäviä tuoterivejä. Ulosottoon ei ole siirtynyt näitä maksuja.

4. Ylittääkö nykyinen laissa säädetty enimmäismaksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta joidenkin tuottamienne palvelujen tuotantokustannukset?

Vastaus:

Enimmäismaksu käyttämättä ja peruuttamatta jätetyistä palveluista ei ole aiemmin ylittäneet palveluiden tuotantokustannuksia mutta ajantasaiset laskelmat eivät ole vielä valmiit

5. Jos käyttämättä ja peruuttamatta jätetystä palvelusta perittävän maksun tasoa korotettaisiin nykyisestä 20–30 %, miten arvioitte tämän vaikuttavan edellä mainittuun tuotantokustannusten mahdolliseen ylittymiseen? Syntyisikö korotuksen seurauksena tilanteita, ettei laissa säädettyä enimmäismaksua kokonaisuudessaan voitaisi periä?

Vastaus:

Jos maksua nostetaan 20 % tai 30 %, saattaa se ylittää tiettyjen hoitajien vastaanottokäyntien tuotantokustannukset mutta tosiaan ajantasaisia laskelmia ei ole vielä käytävissä.

6. Valmistelussa on harkittavana, voitaisiinko peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjen palvelujen maksuja jatkossa periä myös lapsen hullosta, tapaamisesta ja elatuksesta sopimiseen liittyvistä käynneistä, perheasioiden sovittelusta, tapaamisten valvonnasta ja

tukemisesta sekä vanhemmuuden selvittämiseen ja adoptioneuvontaan liittyvistä käynneistä. Minkä verran alueellanne on kyseisiä peruuttamatta ja käyttämättä jätettyjä käyntejä? Mitkä ovat kyseisten palvelujen tuotantokustannukset (joko vaihteluväli tai palvelukohtaisesti)?

Vastaus:

Peruuttamatta tai käyttämättä jätetyistä käynneistä palveluissa, joita ei järjestetä sosiaalihuoltolain perusteella, voisi näkemyksemme mukaan periä maksu ajan varanneelta asiakkaalta tai asiakkaalta, jolle lastenvalvoja on varannut ajan lastenvalvojan aloitteesta tehtyyn ja lastenvalvojan ”omistaman” prosessin ajanvaraukseen. Eli täten vanhemmuuden selvittämisen sekä lapsen huollosta, tapaamisesta ja elatuksesta sopimiseen liittyvistä käynneistä ja perheasioiden sovittelusta voitaisiin periä tällaiset maksut. Ajanvarauksissa tulee toki silloin olla hyvin varovainen silloin kun neuvottelu ei lapsen edun näkökulmasta ole välttämätön, jolloin esim. voitaisiin lähettää kirja toiselle osapuolelle pyynnöllä varata ajan, jos haluaa neuvotella asiasta, ei ajanvarauksena. Tällöin ei syntyisi maksuja tilanteissa, joissa neuvottelu ei ole välttämätön, mutta neuvottelua ja sovintoa voidaan ilman maksupelotetta edistää lastenvalvojan tuella.

Tapaamisten valvonnasta ja tukemisesta voisi käytännössä olla sama käytäntö, huomioiden että palvelun luonteeseen liittyy myös paljon sosiaalityön elementtejä. Monet asiakkaat ovat tapaamispaikan asiakkaina pitkäaikaisten sosiaalisten ja elämänhallinnallisten haasteiden vuoksi, mikä vaikuttaa tapaamisten toteutumiseen. Toki näissäkin käytännöissä olisi myös lapsen edun mukaista, että palvelun käyttäjä tarvittaessa ilmoittaisi tapaamisen peruutumisesta eikä vain jättäisi varattua aikaa käyttämättä, jolloin myös mahdollisesti lapsi tuotaisiin tapaamispaikkaan pettymään vanhemman saapumattomuudesta. Asiaksmaksun periminen saattaisi sitouttaa asiakkaat ilmoittamaan peruutumisesta entistä paremmin.

Maskuperinnän käytäntö vaatisi kuitenkin vähintään sen, että kutsu on lähetetty todistetusti tai sen lähettäminen on kirjattu tarkkaan ja hyvissä ajoin, ja että mieluiten myös, että ajanvarauksesta voidaan asiakastietojärjestelmän kautta lähettää asiakkaalle (automaattinen) muistutus tekstiviestitse ja/tai sähköisesti, samalla tavalla kuin esim. poliisin ja neuvolan ajanvarauksista. Hyviä käytäntöjä näihin asioihin löytynee mm. terveydenhuollon kokemuksista.

7. Palvelun asiakkuus kytkeytyy siihen, keneltä maksu peruuttamatta ja käyttämättä jätetystä palvelusta voidaan periä. Valmistelussa on harkittavana, voitaisiinko maksu periä toiselta vanhemmalta, joka ei saavu varatulle ajalle. Millä tavoin edellä kysymyksessä 6 mainittujen palveluiden asiakkuudet merkitään tietojärjestelmiinne? Kuka/ketkä ovat asiakkaina?

Vastaus:

Asiakkaana on perheoikeudellisessa palvelussa lapsi, jonka asiaa käsitellään ja etua valvotaan, ja käytännössä myös neuvotteluosapuolet, eli lapsen vanhemmat ja huoltajat. Ajanvarauksen tekeminen on kuitenkin neuvotteluosapuolten vastuulla, ja lapsen huollosta, tapaamisesta ja elatuksesta sopimiseen liittyviin käynteihin ajanvarauksen tekee ensisijaisesti toinen neuvotteluosapuoli, jonka vastuulle jää välittää kutsu toiselle neuvotteluosapuolelle. Toiselle neuvotteluosapuolelle kutsun lähettäminen lastenvalvojan aloitteesta tapahtuu lähinnä silloin, jos neuvotteluosapuoli ei tavoite toista neuvotteluosapuolta tai prosessin (esim. vanhemmuuden selvittäminen) eteenpäinvieminen on lastenvalvojan vastuulla. Olisi vaikea asettaa maksu osapuolelle, joka ei ole varausta tehnyt, varsinkin jos ajanvarausta ei toimiteta molemmille osapuolille, vaan sen toimittaminen jää ajan varanneelle osapuolelle. Mikäli esim. jatkokäsittelyn ajanvaraus on sovittu molempien osapuolten kanssa, peruuttamatta jättämismaksu voisi olla perusteltu.

8. Millä tavoin hyvinvointialueellanne on tällä hetkellä järjestetty edellä kysymyksessä 6 mainittujen palveluiden varaaminen? Tuleeko varausprosessin yhteydessä esimerkiksi tietoa siitä, sopiiko aika lähtökohtaisesti molemmille vanhemmille? Millaiset edellytykset hyvinvointialueellanne olisi järjestää se, että molemmat vanhemmat voisivat esimerkiksi sähköisesti hyväksyä heille varatun käynnin etukäteen?

Vastaus:

Itä-Uudenmaan hyvinvointialueen perheoikeudellisissa palveluissa sopimusasioissa lähtökohtaisesti asiakas/toinen sopijaosapuoli varaa ajan ja toimittaa sen toiselle sopijaosapuolelle. Ajanvarauksesta voi saada sähköpostin liitteineen, jonka voi toimittaa eteenpäin. Ajanvarauksen yhteydessä tiedustellaan ajanvarauksen sopivuus molemmille sopijaosapuolille varauksen tekevältä osapuolelta ja lähtökohtaisesti pyydetään, että molemmat osapuolet osallistuvat neuvotteluun. Ei soiteta erikseen toiselle osapuolelle tai varmisteta, että osapuoli saa ajanvarauksen tiedot, vaan vastuu on ajan varaavalla henkilöllä. Mikäli sopijaosapuoli ei tavoita toista sopijaosapuolta, voi lastenvalvoja harkitusti lähettää esim. kutsun tai sopimusehdotuksen ajanvarauksineen toiselle sopijaosapuolelle. Ajanvarauksen lähettäminen ei tässä tilanteessa ole välttämätöntä, toki voi lähettää myös yhteydenottopyynnön määräaikaosineen, mikäli haluaa neuvotella asiasta. Hyvinvointialueellamme ei tällä hetkellä ole edellytyksiä tai resurssia tarkistaa tai sähköisesti pyytää vahvistusta ajanvaraukseen molemmilta sopijaosapuolelta.

9. Apulaisoikeuskansleri on ratkaisussaan OKV/2097/10/2022 katsonut, että psykiatrian erikoislääkärin lausunnon, joka tarvitaan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen hakemuksen käsittelyä varten, tulisi olla maksuton. Oikeustilan selkeyttämiseksi ministeriössä arvioidaan tähän liittyvän lakimuutoksen edellytyksiä. Pyydämmekin tietoa siitä, miten paljon alueellanne syntyy

lisäkustannuksia, jos sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n 6 kohtaa laajennettaisiin siten, että maksutonta olisi lain sanamuodon mukaan myös kuntoutustarvetta ja mahdollisuuksia selvittävään tutkimukseen liittyvä lääkärintodistus ja -lausunto?

Vastaus:

Kaikki lääketieteelliseen hoitoon liittyvät lääkärinlausunnot ovat Itä-Uudenmaan hyvinvointialueella maksuttomia, joten asialla ei ole vaikutusta kustannuksiin.

10. Edelliseen kysymykseen liittyen kysymme vielä, miten paljon kustannuksia hyvinvointialueellenne syntyisi, jos erikoissairaanhoidosta kirjoitetut, asiakkaan hoidon tai kuntoutuksen saamiseksi tarvittavat lääkärintodistukset ja -lausunnot olisivat maksuttomia?

Vastaus:

HUS on ilmoittanut, että he eivät saa tarkkoja hyvinvointialuekohtaisia tietoja mutta tuottavat tästä suuntaa antavan arvion. Myöskään HUS ei saa järjestelmistä tietoa siitä, mikä on kuntoutustarvetta tai mahdollisuuksia selvittäviä tutkimuksia varten laadittujen lääkärintodistusten osuus lääkärintodistuksista perityistä asiakasmaksuista, ja niiden osuus joudutaan perustamaan klinikoiden arvioon. HUS on luvannut itse vastata tähän kyselyyn.

11. Muita huomioitanne edellä esitetystä?

Vastaus:

Ei muita huomioita

Lisätietoja

Lisätietoja antavat mielellään
Vastuualuejohtaja Carita Schröder (puh 040 570 2807 ja sähköposti carita.schroder@itauusimaa.fi)
Talousjohtaja Minna Sevon (puh 040 529 3565 ja sähköposti minna.sevon@itauusimaa.fi)

Porvoossa 31.1.2025

Annika Immonen
Sosiaali- ja terveysjohtaja